Registratienummer: **1631621**

Raadsvoorstel

Datum vergadering:	10 maart 2022
Agendapunt:	9
Onderwerp:	Vaststellen actualisatie van de participatievisie Vaststellen 7e begrotingswijziging 2022
Portefeuillehouder:	Burgemeester Marieke Moorman

Heesch, 18 januari 2022

Inleiding

De huidige participatievisie dateert van 2012. In het najaar van 2020 is de rekenkamercommissie een onderzoek gestart naar burgerparticipatie in Bernheze. De algemene conclusie van dit onderzoek is dat er wel participatie plaatsvindt en dit veelal ook leidt tot meer draagvlak, maar dat een eenduidige manier van werken ontbreekt zoals ook sturing en evaluatie achteraf. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek heeft de raad aan het college verzocht om het participatiebeleid te actualiseren (en eventueel ook bijbehorende verordening).

Een andere aanleiding om het participatiebeleid tegen het licht te houden, is de invoering van de Omgevingswet per 1 juli 2022. De Omgevingswet gaat er vanuit dat een initiatiefnemer (dat kan ook de gemeente zijn) belanghebbenden in een vroegtijdig stadium betrekt. Daarbij wil de Omgevingswet meer ruimte geven aan initiatieven uit de samenleving.

Voorstel

1. Vaststellen actualisatie van de participatievisie waarin:
    a. de kaders en afspraken uit de visie van 2012 concreter zijn gemaakt en verder uitgewerkt.
    b. de rol van de raad en de andere partijen die een rol spelen in het participatieproces verder is uitgewerkt.
    c. het afwegingskader is herzien waarbij er meer oog is voor het overvragen van inwoners en interne capaciteit voor het organiseren van een participatietraject
    d. we investeren in bewustwording, ontwikkelen van vaardigheden, faciliteren en borging van participatie in interne werkprocessen
    e. we een basis leggen voor initiatiefnemers om belanghebbende vroegtijdig te betrekken bij plannen
    f. we verder onderzoeken hoe we omgaan met het uitdaagrecht
2. Beschikbaar stellen van een eenmalig budget van 30.000,- ten laste van de reserve nog nader te bestemmen voor het borgen van de participatiewerkwijze in bestaande processen, het opzetten van een kennisnetwerk en ontwikkelen van tools en ondersteuning.

Argumenten

1.1 We geven invulling aan de aanbevelingen van de rekenkamercommissie

In de geactualiseerde visie zijn de kaders en afspraken uit de visie van 2012 concreter gemaakt en verder uitgewerkt. Hiermee wordt helder waar Bernheze staat als het om inwoners- en overheidsparticipatie gaat en welke uitgangspunten hiervoor gelden. Ook is duidelijk hoe de rol van de raad wordt gezien, hoe sturing en coördinatie van de uitvoeringspraktijk plaats gaat vinden en hoe we evaluatie gaan inzetten bij ervaringsleren. Hiermee komen we tegemoet aan de aanbevelingen van de rekenkamercommissie.

1.2 We sluiten aan bij de verlangens die de raad heeft uitgesproken in het kader van de doorontwikkeling van de democratische kwaliteit

De gemeenteraad heeft over zijn rol en positie in de veranderende samenleving drie verlangens uitgesproken: Ruimte voor betere besluiten, Nieuwsgierig naar buiten en Passende vormen, democratisch beter. De participatievisie sluit aan bij diverse actiepunten van de raad om deze verlangens waar te maken. Zo wordt de participatieaanpak voor complexe en/of gevoelige opgaven opgenomen in de startnotitie waardoor de raad aan het begin van het proces nog kaders mee kan geven. Tevens kan op dat moment besproken worden op welke manier de raad betrokken wil worden in het proces, maar ook of de raad zelf over de opgave in gesprek wil met de samenleving en hoe dat in het totale participatieproces ingepast kan worden. Een participatiejaarkalender helpt de raad om beter overzicht te krijgen van geplande participatietrajecten. Ook gaan we participatietrajecten evalueren samen met de deelnemers, ook met de raad. De leerpunten (bijvoorbeeld over het stellen van kaders en betrekken van de raad in het proces) kunnen dan meegenomen worden in volgende trajecten.

1.3 We wegen zorgvuldig af wanneer we participatie inzetten

We zijn ons ervan bewust dat we steeds meer van onze inwoners vragen. Een belangrijk aandachtspunt is daarom het bewaken van een goede balans om waardevolle betrokkenheid te creëren, zonder inwoners te overvragen met het risico op participatiemoeheid. Tegelijkertijd vraagt participatie ook veel van de ambtelijke organisatie. Een zorgvuldig participatietraject kost tijd (en geld). Daarbij leent niet alles wat er in de gemeente gebeurt, zich voor participatie.

We maken daarom bij het starten van een nieuw plan of beleid een zorgvuldige afweging over participatie. Hiervoor gebruiken we een afwegingskader. We kijken eerst naar het onderwerp en het doel. Heeft het onderwerp veel impact? Wat is de meerwaarde van participatie? Vervolgens maken we de afweging of het onderwerp zich leent voor participatie. En of er voldoende tijd en middelen zijn.

Ons uitgangspunt voor participatie is kwaliteit en niet kwantiteit. Participatie is geen doel op zich, maar een middel om te komen tot een beter maatschappelijk resultaat.

1.4 We leggen een basis voor verbetering van de kwaliteit van participatieprocessen

Om de participatiewerkwijze te borgen en tot een eenduidige manier van werken te komen, gaat de organisatie investeren in bewustwording, ontwikkelen van vaardigheden, faciliteren en borging van participatie in interne werkprocessen. Hiervoor gaan we aan de slag met vier ontwikkellijnen: coördinatie en sturing, tool en ondersteuning, ervaringsleren (inclusief evalueren) en opleiding en training. Bij deze ontwikkellijnen zijn concrete acties opgenomen in hoofdstuk 5 van de participatievisie. Zo wordt de regie op participatie belegd bij een communicatieadviseur en komt er een kennisnetwerk van medewerkers die affiniteit en ervaring met participatie hebben. College, MT en de teamcoaches gaan strakker sturen op de uitvoering van de werkafspraken. Medewerkers blijven zelf verantwoordelijk voor het opstellen van een participatieaanpak en het organiseren van het participatieproces. Zij worden hierbij geholpen met onder andere tools (stappenplan, checklists, formats), kennisuitwisseling en opleidingen. De leden van het kennisnetwerk kunnen een rol spelen van sparringpartner.

1.5 *We zijn klaar voor de nieuwe eisen die de Omgevingswet aan participatie stelt*

Op 1 juli 2022 gaat de Omgevingswet in. Participatie is een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet. De wet gaat er vanuit dat initiatiefnemers (dat kan ook de gemeente zijn) in een vroegtijdig stadium belanghebbenden betrekken bij het ontwikkelen van een project of activiteit.

Met deze participatievisie wordt dat geborgd voor plannen waarvan de gemeente initiatiefnemer is.

Participatie wordt ook een indieningsvereiste bij het aanvragen van een omgevingsvergunning. Participatie is echter niet verplicht (behalve voor buitenplanse activiteiten die de gemeenteraad heeft aangewezen) en vormvrij. Om te kunnen sturen en toetsen of de participatie aan onze eisen voldoet, maken we een handleiding voor initiatiefnemers. Dit wordt uitgevoerd binnen het programma Omgevingswet. De handleiding sluit aan bij de uitgangspunten in deze participatievisie, zodat alle initiatiefnemers in Bernheze zoveel mogelijk vanuit dezelfde principes participatie organiseren.

1.6 We sorteren voor op de Wet versterking participatie op decentraal niveau
Er is een wetsvoorstel in voorbereiding om de inspraak uit te breiden naar 'participatie' en eventueel ook 'uitdaagrecht'. Het gaat hier om het ontwerpwetsvoorstel "Wet versterking participatie op decentraal niveau" en betekent een wijziging van de Gemeentewet. Met deze nieuwe wet worden gemeenten verplicht om participatiebeleid op te stellen waarin vastgelegd wordt hoe participatie wordt vormgegeven en welke eisen daarbij gelden en dit participatiebeleid vast te laten stellen door de gemeenteraad. Gemeente Bernheze heeft al een inspraak- en participatieverordening en voldoet hiermee aan deze verplichting. Ook wordt in de wet verankerd dat in de participatieverordening regels kunnen worden gesteld over het uitdaagrecht (voorheen: Right to Challenge) als specifieke vorm van participatie. Als de gemeente ervoor kiest om uitdaagrecht mogelijk te maken, dan is het aan de gemeente om te bepalen hoe het uitdaagrecht uitgevoerd wordt. In het geactualiseerde participatiebeleid is de overweging om uitdaagrecht mogelijk te maken meegenomen. We kiezen er nu voor om prioriteit te geven aan het op orde brengen van de basis. Om participatie goed te borgen in de interne organisatie en hiermee de kwaliteit en eenduidigheid van participatietrajecten te verhogen. Mocht later besloten worden om uitdaagrecht mogelijk te maken, dan kan op deze basis verder doorgebouwd worden.

2.1 We zorgen ervoor dat de nieuwe manier van werken een goede start krijgt
Een eenmalig budget maakt het mogelijk om snel de basis op orde te brengen en participatie stevig te verankeren in de organisatie. De investering is nodig voor het inrichten van een kennisnetwerk, borgen van participatie in huidige werkprocessen, het ontwikkelen en produceren van middelen (zoals stappenplan, checklists, formats), opzetten van een structuur voor het ervaringsleren en borgen van het evalueren.

Risico's
Als we actiever aan de slag gaan met participatie, kan dat leiden tot meer inwonersinitiatieven waarvoor ondersteuning aan de gemeente wordt gevraagd. We geven immers aan dat we open staan voor initiatieven voor inwoners. Ook is de insteek van de Omgevingswet dat het gemakkelijker wordt voor de samenleving om zelf initiatieven te ontplooien. Het is nu nog niet te overzien in hoeverre deze initiatieven gaan ontstaan en wat dat vraagt van de organisatie.

Kosten en dekking
Met de kosten van € 30.000,- is in de begroting 2022 geen rekening gehouden. Om de benodigde activiteiten in 2022 te kunnen uitvoeren is integrale afweging binnen de P&C-cyclus niet mogelijk. De incidentele kosten van € 30.000,- brengen we ten laste van de reserve nog nader te bestemmen.

Vervolg
Als u akkoord gaat met het voorstel, krijgt een externe projectleider opdracht om aan de slag te gaan met het opzetten van het kennisnetwerk, ontwikkelen van tools en in gang zetten van de

borging in interne processen. Tevens brengen we in 2022 in beeld of en hoeveel extra capaciteiten nodig is voor de structurele inbedding van participatie in de organisatie.

Op de website richten we een pagina in over participatie. Via een bericht op de gemeentepagina en op samenbernheze.nl maken we bekend dat het beleid is vastgesteld.

Evaluatie
De uitvoering van het participatiebeleid wordt iedere bestuursperiode geëvalueerd te beginnen in 2024. Evaluatie van de afzonderlijke participatieprocessen vindt plaats na ieder traject.

Bijlage(n): De bijlage(n) zijn digitaal beschikbaar.
- Participatievisie Samen Bernheze

Burgemeester en wethouders,

Peggy Hurkmans
secretaris

Marieke Moorman
burgemeester